

Werk

Label: Table of contents

Jahr: 1958

PURL: https://resolver.sub.uni-goettingen.de/purl?312899653_0002|log8

Kontakt/Contact

Digizeitschriften e.V.
SUB Göttingen
Platz der Göttinger Sieben 1
37073 Göttingen

✉ info@digizeitschriften.de

O B S A H

HRONEC J.: Normálne tvary parciálnych diferenciálnych rovníc druhého rádu o n nezávislých premenných	174
SYPTÁK M.: Logaritmické (exponenciální) a konické spirály v p -rozměrném euklidovském prostoru	177
HARANT M.: K teorii hyperplanárných evolvent krivky v E_p	187
HARANT M.: Klinogonálna zobrazovacia metóda v E_4	193
GREGUŠ M.: Homogénny okrajový problém pre integrály lineárnej diferenciálnej rovnice tretieho rádu	219
ŠEDA V.: Transformácia integrálov obyčajných lineárnych diferenciálnych rovníc druhého rádu v komplexnom obore	229
BOSÁK J.: O zovšeobecnení metódy úplnej indukcie	255
RIEČAN J.: K axiomatike modulárnych sväzov	257

ГРОНЕЦ Ю.: Нормальные виды уравнений с частными производными второго порядка от n независимых переменных	165
СЫПТАК М.: Логарифмические (показательные) и конические спирали в p -мерном евклидовом пространстве	185
ГАРАНТ М.: К теории гиперпланарных эвольвент кривой в E_p	191
ГАРАНТ М.: Клиногональный метод изображения в E_4	215
ГРЕГУШ М.: Однородная краевая проблема для решений дифференциального уравнения третьего порядка	227
ШЕДА В.: О преобразовании интегралов обыкновенных линейных дифференциальных уравнений второго порядка в комплексной области	252
РИЕЧАН Ю.: К аксиоматике модулярных структур	261

HRONEC J.: Die normale Form der partiellen Differentialgleichungen zweiter Ordnung mit n Variablen	174
SYPTÁK M.: Les spirales logarithmiques (exponentielles) et coniques dans l'espace euclidien à p dimension	186
HARANT M.: A la théorie des evolventes hyperplanaires d'une courbe dans l'espace E_p	192
HARANT M.: Eine klinogonale Abbildungsmethode im Raume E_4	216
GREGUŠ M.: Das homogene Randwertproblem für die Lösungen einer linearen Differentialgleichung dritter Ordnung	228
ŠEDA V.: On the transformation of the integrals of ordinary linear differential equations of the second order in the complex domain	253
RIEČAN J.: Zu der Axiomatik der modulären Verbände	262

PROF. DR. Jan Martin NOVACKÝ

* 11. novembra 1899 — † 19. augusta 1956

UNIV. PROF. RNDR. JÁN MARTIN NOVACKÝ
(1899 – 1956)

Po dlhšej a ťažkej srdcovej chorobe, dňa 19. augusta 1956, navždy opustil rady slovenskej botanickej obce prof. Dr. Ján Martin Novacký, profesor Prírodovedeckej fakulty Komenského univerzity, redúci Katedry botaniky, riaditeľ Botanickéj záhrady v Bratislave, predseda Československej botanickej spoločnosti na Slovensku, člen Vedeckej rady Laboratória geobotaniky a systematiky rastlín SAV, predseda Komisie pre botanickú terminológiu pri Ústave slovenského jazyka v SAV, zakladajúci člen Muzeálnej slovenskej spoločnosti v Martine, člen Komisie pre Kvetenú Slovenska a aktívny člen mnohých iných spolkov, pracovných komisií a redakcií odborných časopisov. Mnohostranná činnosť milovaného učiteľa i vedca bola na žiaľ všetkých nás nemilosrdne pretrhnutá a on sám nedočkal sa splnenia všetkých svojich pracovných plánov, túžob a cieľov, predčasne opustiť katedru i pracovňu na vrchole svojich snažení a s početnými rozpracovanými, ale nedokončenými problémami.

Ján Martin Novacký narodil sa dňa 11. novembra 1899 r. Trvdosíne na Orave, ľudovú a strednú školu navštevoval v Prievidzi, kde aj 8. marca 1917 maturoval. Svoje detstvo prežil v prostredí krásnej prírody prievidzkej kotliny, ktorá vnímať jeho chlapca s prirodzeným nadaním a vzácnym citom k botanike priťahovala a neskôr on sám sa k nej s láskou vracal ako dospelý, za účelom odokryť jej floristické a vegetačné bohatstvo. Po maturite nastúpil vojenskú službu a vyše roka zúčastnil sa v prvej svetovej vojne.

Náklonnosť k pedagogickej práci a k prírodným vedám viedla ho k tomu, že sa zapísal na vysokú školu, Filozofickú fakultu v Budapešti. So stránky botanickej vyrastal na Ústave systematickej botaniky a fyto geografie pod vplyvom prof. Dr. J. Tuzsona, u ktorého bol počas svojich štúdií demonštrátorom a asistentom. Už rtedy prejavila sa v ňom snaha neponechávať si získané poznatky pre seba, ale populárnym spôsobom rozširovať ich ďalej. Počas svojich štúdií v Budapešti uverejnil tri popularizačné práce v časopise „A természet“. V tejto záslužnej popularizačnej činnosti pokračoval aj neskôr v rôznych časopisoch, najmä však ako redaktor populárneho časopisu „Príroda“. Vysokoškolské štúdiá dokončil r. 1925 v Prahe a to aprobáciou z prírodopisu a zemepisú.

Mladý pedagogický a vedecký pracovník nemal v tomto čase možnosť uchýliť sa na vysokoškolský alebo iný výskumný ústav, kde by mohol nerušene pracovať v tom odbore, ku ktorému ho ťahlo ozajstné nadšenie a pracovný idealizmus. Osud ho zaviedol na rozličné pôsobiská, najprv ako profesora potom, ako riaditeľa na gymnáziách v Košiciach, Rimavskej Sobote, Břeclavi, Prievidzi, Žiline a v Bra-

tislave. Učiteľská činnosť na stredných školách nedovoľovala naplno rozvíť jeho vedeckú prácu, ale nemohla v ňom potlačiť záujem o botaniku, ktorej venoval svoje voľné chvíle. Udržiava si bohatú korešpondenciu a výmenu so zahraničnými botanikmi. Zaoberá sa predovšetkým floristikou a zbieraním floristického materiálu zo všetkých oblastí Slovenska. Predmetom jeho záujmu nie sú len vyššie rastliny, ale aj machorasty a huby.

Jeho účinkovanie ako profesora na stredných školách bolo veľmi plodné. Neostal len na polceste ako vzorný, láskavý a trpezlivý učiteľ, ale sám aktívne prispieval k rozvoju a zreladeniu pedagogickej práce. Ako gymnaziálny profesor poslovenčil a upravil 11 stredoškolských učebníc a jednu učebnicu preložil do maďarčiny. Keď si uvedomíme, že pri predkladaní prírodovedných poznatkov stredoškolským študentom nemohol prof. Novacký nadviazať na staršiu tradíciu, ale musel sám byť priekopníkom novej slovenskej prírodovednej terminológie, a to nielen botanickej, musíme vysoko oceniť túto jeho mravenčiu prácu. Nečudo, že láska k novej slovenskej terminológii ho neopustila, ba naopak, neskôršie sa jej venoval s ešte väčším zápalom. Prof. Novacký neostal len pri prekladaní učebníc. Po nadobudnutých skúsenostiach chopil sa myšlienky aj sám napísať dobré učebné pomôcky a výsledkom toho sú tri vlastné učebnice pre stredné školy.

Pri botanických cestách po Slovensku a pri štúdiu jeho bohatej kveteny rozvíja sa u prof. Novackého vrozený cit pre prírodu a jej nedotknuté krásy. Niet divu, že tento jemný a ušľachtilý človek dvíha svoj hlas na ochranu prírody vo verejných prednáškach, novinách, časopisoch i v samostatnej brožúrke („O ochrane prírody na Slovensku“ v brožúrke Ochrana pamiatok nášho ľudu a prírody. Turč. Sv. Martin 1943. vydal Sväz slovenských múzei). Ochrana prírody a krás našej vlasti kladie vysoko ako povinnosť občiansku a vlasteneckú. Toto cenné porozumenie pre ochranu a výskum rezervácií zraď sa tiež v jeho práci o svätorejurskom Šúri, ktorý spracoval zo stránky geobotanickej a floristickej („Šúr pri Svätom Jure“ [Geobotanická črta], osobit. odlaček zo VII. výroč. zprávy Štát. slk. cvič. gymnázia v Bratislave za šk. r. 1941/1942. Bratislava 1942).

Svoje floristické a geobotanické skúsenosti mohol prof. Novacký uplatniť v práci o prehľadnej charakteristike kveteny Slovenska, o ktorú ho požiada Slovenská učená spoločnosť („Flóra Slovenska“, v Slovenskej vlastivede, zväzok I. SAVU, Bratislava 1943). V nej na základe vlastných poznatkov a literatúry podal syntetický prehľad vegetácie a flóry Slovenska z hľadiska fyto geografického a floristického a to nielen pre odborníkov, ale aj pre široké kruhy záujemcov.

No najobľúbenejšou vegetačnou oblasťou, v ktorej prof. Novacký pracoval po dlhé roky bolo horné Ponitrie. V tomto kraji konal často dlhé a namáhavé botanické exkurzie a jeho pomalý sústredený krok a usmievavá tvár bola známa a typická aj pre miestnych obyvateľov. Severný okraj Hornej Nitry, venčený mohutným Klakom (1359 m) a Revanom (1205 m) bol objektom jeho botanického záujmu, či už pracoval v Prievdzi, alebo bol služobne pridelený inde. Výsledky týchto výskumov, ktoré prevádzal od r. 1933 do r. 1940, zhrnul do svojej dizertačnej práce (1941), ktorá bola uverejnená až neskôršie („Vegetačné pomery Revana a Klaku v Malej Fatre“ [Floristická a fyto sociologická štúdia]. Sborník Vysokej školy poľnohosp. a les. inž. v Košiciach, roč. I, kniha 1. Košice 1948). V tejto štúdii urádza zaujímavú a bohatú vápencovú vegetáciu Revana a Klaku so zhodnotením a charakteristikou lúčnych, lesných a skalných rastlinných spoločenstiev.

Roku 1945 bol docentom botaniky na Vysokej škole technickej v Bratislave a rok nato po osamostatnení a presťahovaní sa Vysokej školy poľnohosp. a les.

inžinierstva do Košíc, prešiel ako profesor na tamojšie učilisko. Veľa síl strávil pri organizovaní a budovaní Botanického ústavu, okrem toho bol prvým rektorom VŠPLI (r. 1946—1948) a rok za tým zastával funkciu prorektora. Ako vynikajúceho pedagóga vymenovali ho za profesora na Pedagogickú fakultu SU r. 1947. Na Pedagogickej fakulte však neostal dlho, 1. X. 1950 bol vymenovaný za profesora Prírodovedeckej fakulty a súčasne sa stal riaditeľom Botanickej záhrady UK a neskôršie prevzal aj vedenie Katedry botaniky.

Jeho dlhoročné terénne botanické práce v širšej oblasti Prievidze poskytli základ k zostaveniu diela „Fytogeografický obraz Hornej Nitry“ (Rastlinnozemepisná štúdia), Prírodovedný sborník, roč. I, č. 1—3. Turč. Sv. Martin 1946, ktorým sa r. 1947 habilitoval na Prírodovedeckej fakulte v Bratislave. Vypracovanie tejto štúdie spadá ešte do stredoškolského, administratívne-pedagogického obdobia, keď prof. Novacký nebol v priamom styku s modernými fytoecologickými prúdmi, nemal k dispozícii svetovú literatúru, laboratória, výmenu skúseností, rozličné pomôcky a pod. No napriek tomu i keď pracuje so staršími metódami, poctivo a dôkladne sa zaoberá rozširovaním xerothermných druhov na sever proti toku rieky Nitry, izolovaným výskytom vzácných elementov v Prievidzskej kotline a rozšírením demontánných druhov v Hornej Nitre. Pritom reviduje mnohé nesprávne údaje a nastoľuje niektoré dôležité fytogeografické uzávery. Nakoniec obširne uvádza v tejto práci všeobecnú charakteristiku rastlinných spoločenstiev, takže na tomto prehľade a konkrétnom floristickom materiáli je možné budovať ďalší výskum tejto dôležitej oblasti. Do tohoto obdobia treba zahrnúť aj jeho príspevok o výskyte kráľovky v Hornej Nitre s poukazom na ostatné lokality tejto teplomilnej huby na Slovensku („Kráľovka [*Amanita caesarea* Scop.] v Hornej Nitre“, Príroda, roč. I, č. 4, str. 79).

Príchodom na vysokoškolské ústavy nastáva pre prof. Novackého nové obdobie jeho úspešnej činnosti. V prvom rade sa zapísal hlboko do srdca svojich poslucháčov ako výborný vysokoškolský učiteľ, ktorý sa svojim zaujímavým prednáškam a výchove študentov vôbec venoval s osobitným záujmom. Veľkú zásluhu si získal tým, že neúnavne vyplňoval medzery v nedostatku učebných pomôcok. V Košiciach r. 1948 vydal prednášky zo všeobecnej botaniky, z anatómie a morfológie rastlín. Pre poslucháčov Prírodovedeckej fakulty zostavil r. 1953 skriptá zo systematickej botaniky rastlín výtrusných a rok nato podobné texty pre diaľkové štúdium. Pre Farmaceutickú fakultu tiež pripravil učebné texty z botaniky.

V súvislosti so slovenskými vysokoškolskými učebnicami ešte nástojčivejšie vystúpila otázka slovenskej odbornej terminológie, z ktorej mal už určité skúsenosti pri poslovenčovaní a písaní stredoškolských učebníc. Ďalej rastúce početné preklady zo sovietskej a inej literatúry, slovenské pôvodné práce, diela v českom jazyku celoštátneho významu (Dostál, Květena ČSR), práce z aplikovanej botaniky a príbuzných odborov, osobné dopyty početných záujemcov a pod. nútili suverénneho odborníka v tomto smere, aby túto málo vďačnú prácu, i keď nesmierne dôležitú, naširoko rozviedol. Prof. Novacký v posledných dobách svojho života, i keď s podlomeným zdravím, túto prácu robil s nerušnou láskou a precíznosťou. Tu sa ukázali jeho všestranné znalosti odborne-botanické, ale i húževnatosť, s akou sa musel prehrýzať v mnohých jazykovedných problémoch (komplikované zrovnávanie, kritika a etymológia v iných slovanských jazykoch — v češtine, ruštine, poľštine, v juhoslávanských jazykoch a v ostatných európskych rečiach). Kodifikovanie novej terminológie neprevádzal mechanicky ani nekriticky nepreberal názvy zo starých prameňov alebo príbuzných jazykov, ale tvoril zo živej reči ľudu a tradície.

Zo stránky jazykovednej bola táto činnosť vysoko ocenená lingvistickými kruhmi. *) Vedecký, kultúrny a vlastenecký význam tejto práce je obrovský. Aká škoda, že nemohla byť zdarne dokončená v takom rozsahu ako si on predstavoval a my všetci úprimne očakávali. Z bohatých výsledkov tejto činnosti bola publikovaná len časť: „Slovenská botanická nomenklatúra“, SAV, Bratislava 1954. — Pripomienky k terminológii „ciroku“. Slov. odb. názvoslovie, roč. III, č. 3, 1955. — Názvy trzných jedlých húb, Slov. odb. názvoslovie III, č. 10, 1955. — Okrasné rastliny (skleníkové, resp. izbové). Slov. odb. názvoslovie roč. IV, č. 1, 1956. Mnoho nových slovenských termínov bolo anonymne publikované pri úpravách, recenziách a odborných redakciách v cudzích rukopisoch a prekladoch, ktoré prešli rukou prof. Novackého. V pozostalosti zosnulého ostala bohatá úroda z terminológie anatomickej, morfolologickej, z názvoslovia húb, machorastov, lišajníkov, ktoré tvoria solídnu bázu pre jeho nasledovníkov v tomto odbore.

Aj keď telesné sily prof. Novackého boli dlhší čas ochromené ťažkou srdcovou chorobou, pracoval intenzívne a s dobrou myslou. Nikdy si nestáľoval na to, že je zavalený prácou, či už ako vedúci Botanického záhrady a katedry botaniky, alebo inými pracovnými funkciami. Boli to predovšetkým nespočetné posudky temer všetkých botanických prác za posledné roky, odborná redakcia a úpravy prekladov a pôvodných prác, stredoškolských a vysokoškolských učebníc a skript, konzultácie s autormi, vedenia diplomových a aspirantských prác, redakčné práce v mnohých časopisoch a podobne.

Popritom všetkom s napätím všetkých síl nezanedbával ani činnosť čiste vedeckú. I keď mu zdravotný stav nedovoľoval konať namáhavejšie práce v teréne, predsa našiel si spôsob študovať a zbierať floristický materiál aj počas nariadeného oddychu na liečení alebo rekreácii. V rámci pripravovaného diela Kvetenka Slovenska monograficky spracováva rody *Lycopodium*, *Selaginella*, *Equisetum* a *Polystichum* a rediguje celú časť papraďorastov. Ďalej spracováva bryologický materiál z východného a stredného Slovenska, rovnako plánuje vydať úplnú flóru (machorasty a rastliny cievnaté) významnej prírodnej rezervácie Šúr pri Sr. Jure, spolu s Ing. K. Ptačorským pripravuje do tlače Poznámky k Mikešovej kretene okresu bratislavského a malackého. Žiaľ, všetky tieto jeho podujatia ostali nedokončené. V najlepšom veku, keď dosiahol všetky predpoklady pre maximálnu vedeckú tvorbu a slovenská veda očakávala od neho najviac, neúprosne smrť prerušila tieto nádeje. Ako doklad jeho tichej a neúnavnej snahy ostala práca, ktorá vyšla krátko po jeho smrti: „Európske druhy radu *Buxbaumiales* a ich rozšírenie na Slovensku.“ *Acta Facult. Rerum Natur. Univ. Comenianae, Botanica*, tom. I, fasc. III Bratislava 1956, v ktorej ukázal širokú znalosť problematiky systematickej a floristickej uvedením nových lokalít z rozličných oblastí Slovenska.

Prírodovedecká fakulta a široká obec botanická stratila v ňom vzácneho učiteľa a botanika. Zanechal nám žiarivý príklad skromného človeka a pracovníka na všetkých úsekoch, ktorý nás bude viesť k tomu, aby sme prebrali jeho dedičstvo a rozvíjali ho v prospech našej slovenskej vedy a vysokoškolskej mládeže.

A. JURKO

*) F. Buffa: Prof. J. M. Novacký a slovenská botanická nomenklatúra. Slov. odborné názvoslovie, roč. IV, č. 12, Bratislava 1956.